

**DĚJINY PSYCHOLOGIE
PSY269**

**PSYCHOLOGIE
DENNÍ STUDIUM**

Určeno pro:

bakalářské prezenční studium psychologie - doporučeno pro 1. ročník studia

Garant předmětu:

prof. PhDr. Zbyněk Vybíral, Ph.D.

Kontaktní osoba:

Mgr. Miroslav Šípula

Konzultace k zadání úkolům a hodnocení úkolů: Garanti jednotlivých úkolů (viz sekce *Harmonogram a Písemné úkoly*)

Konzultace k organizační stránce předmětu, koordinaci vyučujících a povinné docházce: Mgr. Miroslav Šípula (<http://www.is.muni.cz/lide/?uco=8530>)

Konzultace ke koncepci, obsahové náplni předmětu a zkoušce: prof. PhDr. Zbyněk Vybíral, PhD. (<http://www.is.muni.cz/lide/?uco=56065>)

Vyučující:

prof. PhDr. Zbyněk Vybíral, Ph.D.

Mgr. Lukas Blinky, Ph.D.

Mgr. Jana Kostínková, Ph.D.

Mgr. Tomáš Řiháček, Ph.D.

Mgr. Miroslav Šípula

Mgr. Jan Širůček, Ph.D.

Realizace: v jarním semestru akademického roku, nepovinné přednášky + povinné semináře zpravidla 1 x za 14 dní

1. Charakteristika předmětu

Cílem kurzu je uvést studenta/-ku do problematiky dějin oboru psychologie, seznámit ho/ji s nejdůležitějšími osobnostmi oboru, psychologickými koncepty, konstrukty, zákonitostmi a principy. Důraz je kladen na studium primárních pramenů a kritický přístup při užití sekundárních zdrojů. Průběžné úkoly kurzu vedou studenty k aktivní práci se zdroji a hledání souvislostí nejen v časové linii. Cílem kurzu je představit myšlenky v jednotlivých etapách vývoje oboru a nejdůležitějších školách jako stále aktuální a z více různých hledisek užitečné.

Kurz je koncipován jako soubor základních přednášek a rozšiřujících částí (přednáškového nebo seminárního typu).

2. Podmínky absolvování předmětu

Přístup ke zkoušce je podmíněn:

1. povinnou účastí na seminářích

2. úspěšným vypracováním **tří písemných prací**, které mají zajistit orientaci studenta v tématu. Úkoly jsou bodově hodnoceny a výsledný součet bodů přispívá k výsledné známce z předmětu.

Pro přístup ke zkoušce je nutné dosáhnout požadovaného minima součtu bodů (viz „*Bodové hodnocení výkonu*“).

3. úspěšným (min. 50%) absolvováním průběžného testu (viz „*Harmonogram*“).

Zkouška má podobu písemného testu.

3. Formální náležitosti písemných prací

Úkoly budou odevzdány **do příslušné složky odevzdávané předmětu v ISu**. V názvu souboru bude příjmení, jméno a označení úkolu, tedy např.: „Novák_Jan_A“.

Každý písemný **úkol má svého garanta**, který práce hodnotí sám nebo garantuje hodnocení pověřenými osobami. V případě potřeby poskytuje upřesňující informace k zadání a hodnocení každého úkolu jeho garant (viz *Harmonogram, Bodové hodnocení výkonu a Písemné úkoly*).

Termíny úkolů jsou závazné, v případě nesplnění úkolu v zadaném termínu o jeho přijetí, případné formě náhrady a sankcích rozhoduje **garant úkolu**.

Práce budou vytvořeny výhradně pro předmět PSY269, tj. text práce se nesmí shodovat s textem nebo nápadně podobat textu, který vznikl pro účely jiného předmětu. Odevzdáním práce student/-ka stvrzuje, že je výhradním autorem/-kou textu, respektuje řádné způsoby citace, bere na vědomí, že práce bude uložena v elektronickém archívu předmětu a původnost práce bude prověřena systémy pro odhalování plagiatů.

HARMONOGRAM

	Přednáška: Přednášející Téma	Povinný seminář: Seminář vede Téma	Přednáška 9:45–11:15 + seminář sk. A 11:30–13:00 čtvrtek, sudé t.	Seminář sk. B 9:45–11:15 + seminář sk. C 15:15 - 16:45 čtvrtek, liché t.
1	Zbyněk Vybíral Jak (se) učit dějiny psychologie? I.	Zbyněk Vybíral Přínosy velkých osobností 19. a 20. století, vybrané psychologické koncepty. Etapy v dějinách psychologie.	23. 2.	02. 3.
2	Lukas Blinka Hlubinná psychologie – zakladatelé	Lukas Blinka Mezi Freudem a Jungem – promítání filmu a diskuse	09. 3.	16. 3.
			úkol A (sk. A)	úkol A (sk. B+C)
3	Lukas Blinka Hlubinná psychologie – pokračovatelé	Miroslav Šípula Brainstorming na téma aplikace gestalt-přístupu v praxi	23. 3.	30. 3.
4	Jan Širůček Teorie morálního vývoje (9.45 – 11.00)	Jan Širůček Teorie morálního vývoje	6. 4.	13. 4.
			povinný průběžný test	
Den fakulty - 20. 4. (výuka předmětu neprobíhá)		„Reading week“ - 27. 4. (práce na úkolech)	20. 4.	27. 4.
5	Tomáš Řiháček Humanistická a existenciální psychologie	Zbyněk Vybíral Co a jak se opravuje v psychologii	4. 5.	11. 5.
			úkol C (sk. A)	úkol C (sk. B+C)
6	Zbyněk Vybíral Co z dějin psychologie zůstává přítomno i v současné psychologii? V jaké podobě? (Návraty k historii na principu „revisited“)	-	18. 5.	-

Jak (se) učit dějiny psychologie

Přínosy významných osobností, základní psychologické koncepty, konstrukty, zákonitosti a principy

Etapy v dějinách psychologie

Učení chronologické (od teorie pudů až po...; od vzniku psychologických laboratoří až po...); poznatkové (liniové) orientování se v dějinách. Psychologie v roce 1899 podle Guida Villy. Porovnávání sekundárních zdrojů s primárními. Důležitost studia originálních textů. Kolik toho víme z historie? Příklady: dotazníkové měření osobnostních rysů a kritika tohoto měření.

Konstituování vědecké psychologie v Evropě a v USA.

Osobnosti psychologie 20. století. Žebříček: „*The 100 Most Eminent Psychologists of the 20th Century*“. Více o vybraných osobnostech: W. Wundt, W. James, S. Freud, C. G. Jung, James McKeen Cattell, G. Allport, Harry Harlow, R. Zajonc a další (viz přednáška).

Literatura:	strany č.	počet stran
Lilienfeld, Scott, Lynn, S.J., Ruscio, J., Beyerstein, B. (2011). 50 největších mýtů populární psychologie. Praha: Euromedia – Knižní klub	12-32 37-46 49-54	43
Závazně k četbě: Úvod a kapitoly 2, 3, 5, 7 a 23.	62-65 133-139	
Encyklopedie nejvýznamnějších psychologů. Brno. Barrister and Principal, 2005.	celá kniha	240

Vybrané základní koncepty:

Dva velké „objevy“ v rané psychologii (objevy nebo konstrukty?) na prahu vědecké psychologie: potvrzení existence podprahového vědomí a akceptování existence nevědomí. Další konceptuální zaměření psychologie: Teorie motivace. Motivace a percepce. Teorie osobnostních rysů a typů osobnosti. Předsudky. Kognitivní disonance. Sociální facilitace. Koncepty s tendencí k proměně v dogma. (A naopak.) Příklady: Erikson (stádia), Holmes a Rahe (stresující události). Příklad *self-fulfilling prophecy*: vzájemné ovlivňování mezi sociálními vědami.

Z propedeutiky vědeckého uvažování v psychologii: odmítání jediné vysvětlující příčiny – klam kauzality.

Hlubinná psychologie – zakladatelé

Představení základních teorií a jmen spojených s hlubinnou či dynamickou psychologií. „Klasici“. Rozpracování a překročení jejich teorií následovníky.

- stručně kulturně-společenský substrát konce 19. století, který vedl ke vzniku hlubinných směrů – např. vliv J. M. Charcota, Pierra Janeta a Eugena Bleulera; Sigmund Freud – život, pansexuální teorie; vyklad snu, vtipu, kulturních fenoménů; ego teorie; teorie vývoje ega; terapie; C. G. Jung – život; teorie komplexů; kolektivní nevědomí; osobnostní typy; archetypy; imaginace, výklad snů, terapie;
- Freudovi současníci, následovníci a odpůrci – např. Alfred Adler, Sándor Ferenczi, Otto Rank;

Literatura:	<i>strany č.</i>	<i>počet stran</i>
S. Freud. (2000): Tři pojednání k teorii sexuality – dětská sexualita. Spisy z let 1904-1905. Psychoanalytické nakladatelství	65-92	27
C. G. Jung (2012): Sigmund Freud. Výbor z díla IX.	346-356	11
C. G. Jung (1996): Obecné pojednání k teorii komplexu. Výbor z díla I.	241-258	17
A. Stevens (1996): Jung. Praha: Argo.	celá kniha	176
A. Storr (1996): Freud. Praha: Argo.	celá kniha	157

Hlubinná psychologie – pokračovatelé

(Post)psychoanalýza zejména ve spojitosti s obrannými mechanismy, ego psychologí (Anna Freud, Margaret Mahler), přístupem a školou Melanie Klein, teorií objektivních vztahů (Donald Winnicott);

Interpersonální psychoanalýza

Francouzský, respektive strukturou jazyka ovlivněný přístup – např. Jacques Lacan, James Hillman

Vliv revidované psychoanalýzy na vývojovou psychologii (Erik Erikson, Michael Fordham, John Bowlby)

Literatura:	<i>strany č.</i>	<i>počet stran</i>
S. A. Mitchell (1999): Freud a po Freudovi: dějiny moderního psychoanalytického myšlení. Praha: Triton.	43-163 220-230	130

Celostní a tvarová psychologie

Počátky celostní a tvarové psychologie. Předchůdci (Ch. von Ehrenfels), zakladatelé (Wertheimer, Koffka, Köhler) a další významní představitelé (např. Lewin, Arnheim). Neogestaltisté (Goldstein, Festinger). Odkaz celostní a tvarové psychologie v dnešní psychologii a psychoterapii.

Dějiny sociální psychologie

sociální percepce, facilitace, malá skupina, dav, skupinové myšlení, psychologie národů, předsudky, kompetice, kooperace, prosociální chování, sociobiologie, výběr partnera

Literatura:	strany č.	počet stran
Hewstone, M., Stroebe, W. (2006): Sociální psychologie. Praha: Portál.	24-75	50
Allport, G. (2004): O povaze předsudků. Praha: Prostor. - základní seznámení s knihou	dle zájmu	21

Humanistická a existenciální psychologie

Kořeny (W. Dilthey). Tradice existenciální psychologie a její filozofická východiska (Kierkegaard, Husserl, Heidegger), Daseinsanalýza, logoterapie a existenciální analýza. Humanistická psychologie (Maslow, May, Rogers). Těsné sepětí těchto směrů s psychoterapií.

Teorie morálního vývoje

Teorie morálního vývoje v pojetích různých psychologických směrů a škol (S. Freud, J. Piaget, L. Kohlberg, D. Bar-Tal, sociálně-psychologické, sociologické, sociobiologické a humanistické koncepce). Kognitivní a sociální kontext morálního vývoje, teorie přejímání sociální perspektivy.

Literatura:	strany č.	počet stran
Heidbrink, H. (1997). Psychologie morálního vývoje. Praha: Portál.	celá kniha	170

Co z dějin psychologie zůstává přítomno i v současné psychologii? V jaké podobě? Návraty k historii na principu „revisited“

Příklady dohledávání: Mehrabianova čísla o dojmu z komunikace; „sex differences“ v přátelských vztazích mezi muži a ženami. Aschovo zkoumání konformity ve skupině: dnešní pohled na proměnné, které ovlivnily výsledky. „Internet paradox“ a „Internet paradox revisited“ aj. – Studium dějin psychologie korigujeme nepřesná a tradovaná tvrzení.

Literatura:	<i>strany č.</i>	<i>počet stran</i>
Lilienfeld, Scott, Lynn, S.J., Ruscion, J., Beyerstein, B. (2011): 50 největších mýtů populární psychologie. Praha: Euromedia – Knižní klub. Část 9 – Mýty o duševních chorobách.	202-223	21
Tavris, C. (2014). Thinking critically about psychology's classic studies. Skeptic Magazine, 19(4), 38–43.	38-43	6

PÍSEMNÉ ÚKOLY

Způsob odevzdání: viz *Formální náležitosti písemných prací* v úvodu sylabu a jejich specifikace níže.

Úkol A (max. 5 bodů, garant a konzultant úkolu: Z. Vybíral)

Rozsah: 1–1,5 „normostrany“ = 1800 až 2700 znaků vč. mezer (kromě zdrojů)

Způsob odevzdání úkolu: do příslušné odevzdávací předmětu v ISu

Zadání: Vyberte si osobnost podle žebříčku „The 100 Most Eminent Psychologists of the 20th Century“ (nebo podle seznamu R. Harrého) a z díla vybraného psychologa vyberte jeden z konceptů, který vnesl do psychologie. Tento koncept představte. Strukturujte následujícím způsobem:

1. Originální název konceptu, event. obměny názvu; 2. kdy a kde byl poprvé zmíněn / publikován / pojednán; 3. Vaše vysvětlení konceptu s event. odvoláním se na originální definici / charakteristiku; 4. *volnější část:* „příběh tohoto konceptu“ - kdo na koncept navázal, kdo se ho chopil, jestli a jak se od té doby změnil apod. 5. Uveďte zdroje, z nichž jste čerpali, mezi nimi minimálně 1 práci (=primární zdroj), kde jste dohledali původní pojetí konceptu a z níž jste citovali.

Povinná literatura pro splnění úkolu:	<i>strany č.</i>	<i>počet stran</i>
Článek „The 100 Most Eminent Psychologists of the 20th Century“ – viz Studijní materiály. Dále individuální práce s odbornou literaturou (nejlépe jak s primární, tak se sekundární a terciární).	-	individuální

Úkol B (max. 5 bodů, garant a konzultant úkolu: J. Širůček)

Rozsah: max. 3 „normostrany“ (5400 znaků)

Způsob odevzdání úkolu: do příslušné odevzdávací předmětu v ISu

Zadání: Prostudujte níže uvedené dva texty a identifikujte podstatné prvky, které Kohlbergova teorie morálního vývoje převzala z Piagetovy teorie kognitivního vývoje. Zamyslete se nad limity těchto teorií a argumentujte jejich nedostatky či omezení. Vyhledejte soudobý odborný text (z impaktovaného nebo recenzovaného odborného časopisu) a pokuste se reflektovat obě historické teorie jeho perspektivou.

Povinná literatura pro splnění úkolu:	<i>strany č.</i>	<i>počet stran</i>
Piaget, Jean; Inhelderová, Bärbel, <i>Psychologie dítěte</i> (2010). Praha: Portál.	celá kniha	144
Heidbrink, H. (1997). <i>Psychologie morálního vývoje</i> . Praha: Portál.	celá kniha	170

Úkol C – (max. 10 bodů, garant a konzultant úkolu: Z. Vybíral)

Název: Vybraná teorie z dějin psychologie a její revidování

Rozsah: 4 – 6 NS (7 200 -10 800 znaků); v seminární práci je čerpáno nejméně z 5 zdrojů

Zadání: Vyberte si (event. dostanete přidělenou) z dějin psychologie jednu teorii, v rámci níž došlo např. k zobecnění experimentů (příklady jsou v seznamu v tabulce) – a sledujte její vývoj („příběh“) od počátků přes prvního ověřování a publikování až do současnosti. Tj.: najděte původní zjištění, shrňte a díky „revisiting studies“ představte proměňování – modifikování – poopravování – či rozšiřování původní teorie.

16 možností témat (popř. vlastní podle svého zájmu):		
Teorie / experimenty	Stěžejní autor	Některé z užitečných zdrojů
Freudova teorie (vybraná)	Sigmund Freud	Breger, Louis
tzv. Forerův efekt	Bertram R. Forer	Forer, BR, 1949
origin and reduction of intergroup animosity (Boy Scout camp in Oklahoma; Robbers Cave, 1949–1954)	Sherifs: Muzafer and Carolyn	Tavris, 2014; Hewstone, Stroebe (2006): Sociální psychologie
obedience experiments	Stanley Milgram	Perry, G., 2013; Griggs, RA, Whitehead, GI, 2015; Griggs, 2017
Marshmallow test, delay gratification	Walter Mischel	Mischel, 2014; Tavris, 2014; Kidd, C. et al., 2013
wire and clothes „mothers“; nourishment – curling; th. of contact comfort	Harry Harlow	
social pressure	Solomon Asch	Griggs, 2015
Kitty Genovese story		Masaryk, R. (2010): Mezi člověkem a lidmi
initiation experiment; severity of initiation...	Elliot Aronson	
tzv. Stanford prison experiment	Phillip Zimbardo	Zimbardo, 2014: Luciferův efekt. Jak se z dobrých lidí stávají lidé zlí
rozpoznatelnost emocí z výrazů tváře	Paul Ekman	Ekman, P. (2015): Odhalené emoce;
rozpoznatelnost lhaní a podvádění	Paul Ekman	Ekman, P. (2015): Odhalené emoce – 10. kapitola; Ekman, P., Friesen, W., 1969 (Nonverbal leakage and clues to deception)
small-group development: stages	Bruce Tuckmann	Tuckman, Jensen, 1977
behavioral priming, social priming; automaticity of social behavior	John A. Bargh	Bargh et al., 1996; Doyen et al., 2012
atribuční chyba		
kognitivní disonance	Leon Festinger	
self-monitoring	M. Snyder	Snyder, 1974
Pozn: Další teorie lze vyjednat s garantem úkolu – lze pracovat tak na něčem, co vás bude opravdu bavit.		

POVINNÁ LITERATURA

Hunt, Morton (2000). Dějiny psychologie. Praha: Portál.

Lilienfeld, Scott, Lynn, S.J., Ruscio, J., Beyerstein, B. (2011). 50 největších mýtů populární psychologie. Praha: Euromedia – Knižní klub.

Plháčková, A. (2006). Dějiny psychologie. Praha: Grada Publishing.

Tavris, C. (2014). Thinking critically about psychology's classic studies. Skeptic Magazine, 19(4), 38–43.

Specifická literatura uvedená v tabulkách u jednotlivých tematických okruhů

Prezentace vyučujících

ROZŠIŘUJÍCÍ LITERATURA

Z. Vybíral doporučuje:

Leahey, Thomas Hardy (2004). A History of Psychology. Main Currents in Psychological Thought. London: Pearson Educational International. (6. vydání)

Harré, R. (2006). Key Thinkers in Psychology. SAGE.

Soudková, M. (2009). Významné postavy americké psychologie. Brno: Doplněk.

Schwartz, J. (2003). Dějiny psychoanalýzy. Praha: Triton.

Bowlby, J. (2010). Vazba. Praha: Portál.

Classics in the History of Psychology - an internet resource developed by Christopher D. Green, York University, Toronto, Canada, viz: <http://psychclassics.yorku.ca/author.htm>

Z historických primárních textů - například:

Hierarchy of Needs: A Theory of Human Motivation by Abraham Maslow

<http://www.all-about-psychology.com/support-files/a-theory-of-human-motivation.pdf>

Dostupná jako e-book - viz: <http://www.all-about-psychology.com/psychology-ebook.html>

L. Blinka doporučuje:

Hugo Široký (2001) Meze a obzory psychoanalýzy. Praha: Triton

John Kerr (1999) Nebezpečná metoda. Praha: Prostor

T. Řiháček doporučuje:

(Literatura je dostupná v MZK nebo ve fakultních knihovnách FSS a FF.)

Koffka, K. (1955/2001). Principles of Gestalt Psychology. London: Routledge.

Lewin, K. (c1935). A Dynamic Theory of Personality: Selected Papers. New York: McGraw-Hill Book Company.

Lewin, K. (1951). Field Theory in Social Science: Selected Theoretical Papers. New York: Harper Torchbook.

Lewin, K. (1966). Principles of Topological Psychology. New York: McGraw-Hill Book Company.

Wertheimer, M. (1945). Productive Thinking. New York: Harper & Brothers.

J. Širůček doporučuje:

Gould, S. J. (1998) Jak neměřit člověka. Pravda a předsudky v dějinách hodnocení lidské inteligence. Praha: Lidové noviny.

Inhelderová, B. & Piaget, J. (2007) Psychologie dítěte. Praha: Portál.

Kurtines, W. M., & Gewirtz, J. L. (1995). Moral Development – an Introduction. Heedham Heights: Allyn & Bacon.

Piaget, J. (1998) Psychologie inteligence. Praha: Portál.

Selman, R.L. (2003). The Promotion of Social Awareness. New York: Russel Sage Foundation.

BODOVÉ HODNOCENÍ VÝKONU V PŘEDMĚTU:

Úkol / Test	Min. počet bodů	Max. počet bodů	Hodnocení garantuje (= kontaktní osoba úkolu):
Úkol A	0	5	Zbyněk Vybíral
Úkol B	0	5	Jan Širůček
Úkol C (závěrečný)	0	10	Zbyněk Vybíral
Pís. úkoly celkem	11	20	
Průběžný test	4	8	
Test	22	44	
Celkem	37	72	

Pozn.: K přístupu ke zkoušce je nutné získat alespoň min. počet bodů za písemné úkoly a minimální počet bodů v povinném průběžném testu.

CELKOVÉ HODNOCENÍ:

Průběžný test		Celkové hodnocení:	
neprospěl/-a	0-3	A	67 – 72
prospěl/-a	4-8	B	61 – 66
		C	53 – 60
		D	45 – 52
		E	37 – 44
		F	0 – 36

Výsledná známka je stanovena jako „průměr“ dvou známek - za úkoly a závěrečný test (viz *Princip určení celkové známky za předmět*).

Nesplnění minimálního počtu bodů v úkolech nebo v průběžném testu je důvodem k opakování předmětu. Nesplnění minimálního počtu bodů v testu znamená nutnost opravné zkoušky.